

บทบาทของกองทัพเรือในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

พลเรือโท พิเชฐ ตานะเศรษฐ*

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

ประชาธิปไตย ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Democracy มาจากรากศัพท์ภาษากรีก แปลว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ หรือการปกครองโดยประชาชนประชาธิปไตยในปัจจุบันมีความหมายแบบกว้าง ๆ ว่าเป็นการปกครองซึ่งกระจายสิทธิทางการเมืองไปสู่คนหมู่มาก และปกครองโดยการปรึกษาหารือกันคนหมู่มาก การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ค่อยๆ พัฒนาขึ้นในประเทศต่างๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ได้มีการพัฒนารูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของตนให้ก้าวหน้าไปสู่อุดมการณ์ได้เร็วกว่าประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นประเทศที่มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ประชาธิปไตย และกลายเป็นอุดมการณ์ในส่วนอื่นๆ ของโลก ต่อมาประชาธิปไตยก็กลายเป็นรูปการปกครองที่ทุกประเทศต่างยอมรับว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด ประเทศไทยในรัชสมัยของรัชกาลที่ ๗ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ต้องการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินให้แก่พสกนิกร แต่พสกนิกรยังไม่มีความพร้อมจนกระทั่งคณะราษฎรก็ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ จากนั้นกองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทและทำทีในการให้การสนับสนุนรัฐบาลมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรก ๆ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยบทบาทของทหารรวมทั้งกองทัพเรือในช่วงนี้คือการพยายามปกป้องรัฐธรรมนูญที่ตัวเองสร้างขึ้น และผู้นำทหารได้พยายามขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองตามช่องทางที่รัฐธรรมนูญเปิดทางให้ ดังจะเห็นได้จากการที่ทหารรวมทั้งทหารเรือเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำนวนมาก แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ทหารเรือบางส่วนที่มีแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลได้เข้าร่วมทำการรัฐประหารที่สำคัญ ๒ ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จทำให้กลายเป็นกบฏในที่สุด คือ กบฏวังหลวง และกบฏแมนฮัตตัน จากบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายๆ เหตุการณ์ กองทัพเรือได้ตระหนักและได้ดำเนินบทบาทตามหลักการประชาธิปไตยเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับในเสียงข้างมากต่อการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ของรัฐบาล และการบริหารงานภายในกองทัพเรือก็ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นแนวทางเช่นกัน

บทบาทของกองทัพเรือในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

ความนำ

แนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้เข้ามาสู่สยามครั้งแรก โดยกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสไปศึกษา ณ ต่างประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และได้นำความคิดความเห็นจากรูปแบบการปกครองนั้นๆ มาเปรียบเทียบกับกรปกครองของสยาม และได้เผยแพร่ความคิดในรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น จากกลุ่มเล็กๆ สู่สังคมต่างๆ ในวงที่กว้างขึ้น ผ่านช่องทางสื่อสารในสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรือการถ่ายทอดผ่านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ในอดีตประเทศไทยหรือสยามในสมัยนั้น ได้มีแนวความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จนกระทั่งวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้มีกลุ่มบุคคลใช้ชื่อว่าคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย และได้ใช้ตรามาจนปัจจุบัน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคมาโดยตลอด ในส่วนของกองทัพไทยซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทต่อการปกครองของประเทศไทย ได้มีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาประชาธิปไตยมาโดยตลอดเช่นกัน

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงบทบาทของกองทัพโดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพเรือในการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในช่วงที่ผ่านมา และนำเสนอแนวทางการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยจะทำการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหมายของประชาธิปไตย ความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการของประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย บทบาทของกองทัพเรือในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย การปกครองระบอบประชาธิปไตยและบทบาทของกองทัพเรือ และส่วนท้ายจะนำเสนอแนวทางการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Democracy มาจากรากศัพท์ภาษากรีก ๒ คำรวมกันคือ Demos ซึ่งแปลว่าประชาชน กับ Kratos ซึ่งแปลว่าอำนาจหรือการปกครอง เมื่อรวม ๒ คำเข้าด้วยกันก็แปลได้ว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ หรือการปกครองโดยประชาชน^๑ หรืออาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบทางการเมืองการปกครองที่ให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง หรืออาจหมายความถึงการปกครองโดยประชาชน ซึ่งอาจเป็นทางการหรือทางอ้อม (โดยผ่าน

^๑ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, หลักประชาธิปไตย, รัฐศาสตร์ ๕๐ ปี, หน้า ๕๒.

ผู้แทนราษฎร) ก็ได้^๒ ทั้งนี้ประชาธิปไตยในปัจจุบันมีความหมายแบบกว้าง ๆ ว่าเป็นการปกครองซึ่งกระจายสิทธิทางการเมือง (สิทธิในการตัดสินใจเรื่องนโยบายสาธารณะ) ไปสู่คนหมู่มาก และปกครองโดยการปรึกษาหารือคนหมู่มากกว่าการออกคำสั่งและการทำตามคำสั่งของคน ๆ เดียวตามระบอบราชาธิปไตย (Monarchy) หรือโดยกลุ่มคนชั้นสูงกลุ่มหนึ่งตามระบอบอำมาตยาธิปไตย (Aristocracy) หรือระบอบคณาธิปไตย (Oligarchy)^๓

ความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าชาวกรีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวกรีกของนครเอเธนส์ ได้ดำเนินการปกครองนครของตนโดยตรง เมื่อมีปัญหาที่จะต้องตัดสินใจ ชาวกรีกของนครเอเธนส์จะประชุมอภิปรายกันก่อนที่จะทำการตัดสินใจปัญหานั้น ๆ โดยนักประวัติศาสตร์ชาวกรีก ชื่อ Thucidides ได้เขียนยกย่องการปกครองของชาวเอเธนส์ว่าเป็นการปกครองประชาธิปไตย ขณะที่ผู้นำชาวเอเธนส์ชื่อเปอร์คีสได้กล่าวว่า รัฐธรรมนูญของเอเธนส์ไม่ได้ลอกมาจากกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน แต่เป็นแบบฉบับให้ประเทศอื่น ๆ การปกครองของเอเธนส์เป็นการปกครองที่ให้ประโยชน์แก่คนจำนวนมากมิใช่คนจำนวนน้อย จึงทำให้การปกครองนี้ได้ชื่อว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งตามทัศนะดังกล่าว ประชาธิปไตยเป็นการครองที่ถือว่าประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และถือว่าผู้ที่จะมาทำหน้าที่ปกครองจะต้องมาจากการเลือกตั้งซึ่งทุกคนมีสิทธิเท่ากันที่จะสมัครรับเลือกตั้งรวมทั้งยึดมั่นในหลักที่ว่าคนจำนวนมากย่อมฉลาดกว่าคนจำนวนน้อย^๔

อย่างไรก็ตาม เมื่อเอเธนส์ต้องพ่ายแพ้สงครามแก่สปาร์ตา ประชาธิปไตยของเอเธนส์ก็สูญสลายตามไปด้วย และนับแต่นั้นมาก็ไม่ปรากฏว่ามีนครรัฐใดของกรีกได้ใช้รูปแบบการปกครองแบบเอเธนส์อีกเลย ทั้งนี้เพราะบรรดาชนชั้นสูงของกรีกพากันถือว่าประชาธิปไตยก่อให้เกิดความพินาศแก่เอเธนส์ รวมทั้งบรรดานักปราชญ์กรีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียง ๒ ท่าน คือ เพลโตและอริสโตเติล ต่างก็ไม่มีใครนิยมประชาธิปไตยเลย และมักจะแสดงความคิดเห็นในเชิงต่อต้านหลักการของประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนเท่ากัน และประชาธิปไตยเป็นการปกครองของฝูงชนที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ ขณะเดียวกันบรรดาชนชั้นสูงและนักปราชญ์ของสังคมยุโรปตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมกรีก ต่างก็มีทัศนะต่อประชาธิปไตยในลักษณะเดียวกัน นอกจากนี้ทัศนะต่อต้านประชาธิปไตยดังกล่าวยังได้แพร่หลายเข้าไปในอเมริกาสมัยที่ยังเป็นอาณานิคมด้วย^๕

ทั้งนี้ แม้ว่าบรรดาชนชั้นสูงและนักปราชญ์ของกรีก ยุโรปและสหรัฐอเมริกาในสมัยอาณานิคม จะมีทัศนะต่อต้านประชาธิปไตยอย่างรุนแรงก็ตาม แต่หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนเท่ากันก็ยังคงเป็นอุดมการณ์ของมนุษยชาติส่วนใหญ่ที่มีความปรารถนาจะดิ้นรนต่อสู้เพื่อที่จะได้มาซึ่งสิทธิอันเท่าเทียมกับชนกลุ่มน้อยที่ปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้น และใช้เป็นข้ออ้างในการต่อสู้กับชนกลุ่มน้อยที่ปกครองประเทศอยู่ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในประกาศเอกราช

^๒ ศาสตราจารย์ จรูญ สุภาพ, สารานุกรมรัฐศาสตร์, หน้า ๘๗.

^๓ วิทยากร เชียงกูล, ปฏิวัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤติของชาติ, หน้า ๑๑.

^๔ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๒.

^๕ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๒ - ๕๓.

ของอเมริกา เมื่อปี พ.ศ.๒๒๑๙ และแถลงการณ์ปฏิวัติของฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ.๒๒๓๒ ซึ่งอ้างหลักความเสมอภาคของมนุษยชาติเป็นอุดมการณ์ของการปฏิวัติ^๖

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางประชาธิปไตยได้เริ่มขึ้นแล้ว ก็ย่อมเป็นการยากที่จะไปยับยั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ประกอบกับในระยะต่อมาวิถีชีวิตของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ทำให้คนส่วนใหญ่มีฐานะและความรู้สูงขึ้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ได้มีการพัฒนารูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของตนให้ก้าวหน้าไปสู่อุดมการณ์ได้เร็วกว่าประเทศอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นประเทศที่มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ประชาธิปไตย และกลายเป็นอุดมการณ์ในส่วนอื่น ๆ ของโลก ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองจึงเริ่มแพร่หลายไปยังดินแดนในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่มีได้วิถีชีวิตแบบตะวันตก ต่อมาประชาธิปไตยก็กลายเป็นรูปการปกครองที่ทุกประเทศต่างยอมรับว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด แม้แต่พวกคอมมิวนิสต์และฟาสซิสต์ต่างก็อ้างว่าการปกครองของประเทศตนนั้นเป็นประชาธิปไตยเช่นกัน และการปกครองของตนนั้นเป็นประชาธิปไตยมากกว่าประชาธิปไตยของตะวันตกเสียอีก ส่วนบรรดาผู้นำของดินแดนอาณานิคมในเอเชียและแอฟริกา ซึ่งแม้ว่าจะไม่ค่อยศรัทธาในประชาธิปไตย แต่ก็ยอมรับว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่พึงปรารถนาที่สุด และได้นำเอาประชาธิปไตยไปใช้เป็นแบบฉบับในการปกครองประเทศของตนเมื่อเป็นเอกราชแล้ว แต่ต่อมาก็พบว่าไม่สามารถจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของการปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกได้ ผู้นำของประเทศเหล่านี้จึงพยายามสร้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบของตนเองขึ้น ส่งผลให้เกิดประชาธิปไตยแบบต่าง ๆ ขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้มิได้มีความเป็นมาที่ต่อเนื่องนัก โดยมีปัญหาอุปสรรคที่มีต่อพัฒนาการของประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยก็ยังคงเป็นลัทธิที่มีอิทธิพลอย่างมากในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากอุดมการณ์ประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ของมนุษยชาติส่วนใหญ่ในโลก ซึ่งปรารถนาที่จะมีความเสมอภาคและเสรีภาพที่จะดำเนินชีวิตตามที่ตนต้องการ^๗

ฐานะของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้ใน ๓ ฐานะ คือ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง และประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ยึดมั่นในหลักการสำคัญ ๒ ประการ คือ ความเท่าเทียมกัน ซึ่งถือว่าบุคคลทุกคนมีคุณค่าและมีความเท่าเทียมกัน และความมีเสรีภาพซึ่งถือว่าบุคคลพึงมีเสรีภาพและได้รับหลักประกันในการที่จะมีและใช้เสรีภาพนั้น ทั้งนี้ลัทธิประชาธิปไตยถือว่าในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ย่อมมีความเท่าเทียมกันเป็นหลักสำคัญ และยกย่องให้เสรีภาพเป็นหลักสำคัญด้วยเช่นกัน^๘ อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยยึดหลัก ๒ ประการนี้อาจเกิดความ

^๖ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๔.

^๗ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๔ - ๕๖.

^๘ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๗.

ขัดแย้งกันได้ โดยเมื่อให้บุคคลมีเสรีภาพแล้ว ผลที่ตามมาก็คือความไม่เสมอภาคในฐานะทางเศรษฐกิจ และความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องอำนาจ เพราะบุคคลย่อมมีความสามารถไม่เหมือนกัน เมื่อยอมให้บุคคลมีและใช้เสรีภาพอย่างเต็มที่ผู้ที่มีความสามารถสูงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่า ในทางตรงกันข้ามหากต้องการให้มีความเสมอภาคทางการเมืองอย่างเต็มที่ในประเทศ ก็จะกลายเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลที่มีความสามารถสูง มิให้ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ซึ่งโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า หากเน้นหลักเสรีภาพก็จะกระทบกระเทือนหลักความเสมอภาค แต่หากมุ่งให้ได้ความเสมอภาค ก็จะทำให้หลักเสรีภาพหย่อนไป ^๙

๒. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง

ปัจจุบันประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง สามารถแบ่งรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ดังนี้

๒.๑ ระบบรัฐสภา (Parliamentary System)

ในการปกครองระบบรัฐสภา ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติคือสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีอำนาจควบคุมผู้ใช้อำนาจบริหารมิให้ใช้อำนาจเกินขอบเขต แต่ยังไปทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารเองด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการรวมอำนาจนิติบัญญัติและบริหารไว้ในมือของคณะบุคคลเดียวกัน (Fusion of Powers) อันเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบบนี้ ^{๙๐}

๒.๒ ระบบประธานาธิบดี (Presidential System)

ในการปกครองระบบประธานาธิบดี ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติคือรัฐสภากับผู้ใช้อำนาจบริหารคือประธานาธิบดี และคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่แยกต่างหากจากกัน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการแยกผู้ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติออกจากกัน (Separation of Powers) อันเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของระบบนี้ ขณะที่ผู้ใช้อำนาจทั้งสองนี้ยังเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ทั้งนี้เพราะผู้ใช้อำนาจทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง มีฐานะเป็นตัวแทนของอำนาจสูงสุดในประเทศเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังถือว่าศาลเป็นสถาบันอิสระที่มีฐานะเท่าเทียมกับสถาบันอื่น ๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ใช้อำนาจทั้งสามต่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน แต่สถาบันทั้งสามนี้ต่างก็มีอำนาจที่จะคอยยับยั้งและถ่วงดุล (Check and Balances) ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต ^{๙๑}

๒.๓ ระบบกึ่งประธานาธิบดีหรือกึ่งรัฐสภา (Semi – Presidential or Semi – Parliamentary System)

ในการปกครองระบบนี้ รัฐสภามีอำนาจเพียงออกกฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเท่านั้น สมาชิกรัฐสภาจะใช้อำนาจบริหารในขณะเดียวกันไม่ได้ ส่วนประธานาธิบดีในระบบนี้มีอำนาจมากกว่าประธานาธิบดีในระบบรัฐสภา เพราะสามารถใช้อำนาจบริหารได้โดยไม่ต้อง นายกรัฐมนตรีมาคอยรับผิดชอบแทน จึงทำให้ประธานาธิบดีอยู่ในฐานะที่กว้างกว่าอำนาจของรัฐสภาได้ อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารอย่างแท้จริง ก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาอยู่ หากไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาก็ต้องลาออก เว้นแต่ประธานาธิบดีจะ

^๙ ศาสตราจารย์ จรุง สุภาพ, อ้างแล้ว, หน้า ๘๘ – ๘๙.

^{๙๐} ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๙.

^{๙๑} ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๖๒.

ให้อยู่ในตำแหน่งต่อไป พร้อมกับสั่งยุบรัฐสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในระบบนี้ ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติอยู่ในฐานะที่คานกันและดุลกัน^{๑๖}

๓. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ก็ใกล้เคียงกับอุดมคติของประชาธิปไตย มากน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น หากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศยอมรับและยึดเอาหลักแห่งความเท่าเทียมกันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และดำเนินการต่อสู้เพื่อรักษาเสรีภาพอย่างจริงจัง ตลอดจนให้ความสนใจในกิจการบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ การปกครองของประเทศนั้นก็ย่อมประชาธิปไตยได้^{๑๗}

โดยหลักการแล้ว ประชาชนในประเทศประชาธิปไตยมีฐานะอยู่ ๒ ฐานะ คือ มีฐานะเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองในขณะเดียวกัน โดยในฐานะที่เป็นผู้ปกครองซึ่งได้รับการเลือกทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนประชาชน ก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ในขณะที่ในฐานะผู้อยู่ใต้การปกครองนั้น ประชาชนแต่ละคนก็ต้องทำหน้าที่สำคัญ คือ ยอมรับกฎเกณฑ์และกฎหมาย ติดตามการดำเนินงานของผู้แทน ให้การสนับสนุนผู้แทนที่ดี และเตรียมตัวให้พร้อมที่จะไปทำหน้าที่ผู้แทนบ้าง^{๑๘}

หลักการของประชาธิปไตย^{๑๕}

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องอยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

ประชาชนแสดงออกซึ่งเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีผ่านกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระ และทั่วถึงให้ได้มาซึ่งผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่าไม่ได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

๒. หลักเสรีภาพ

ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ トラบเท่าที่การกระทำของเขานั้นไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

๓. หลักความเสมอภาค

ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสาธารณสมบัติต่าง ๆ ของสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

^{๑๖} ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๖๓ - ๖๔.

^{๑๗} ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๖๖.

^{๑๘} ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๖๘ - ๖๙.

^{๑๕} วิทยากร เชียงกุล, อ้างแล้ว, หน้า ๘๗ - ๘๘.

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law)

ประชาชนได้รับการคุ้มครองขั้นพื้นฐานทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอภาคกัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และผู้ปกครองไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

๕. หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights)

การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทน การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการหรือข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก อย่างไรก็ตาม หลักการเสียงข้างมากต้องใช้ควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงส่วนน้อย เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีพวกมากลากไปเพื่อผลประโยชน์ของพวกตนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด ซึ่งจะนำไปสู่การไม่เอาเปรียบกันและไม่มีการสร้างความขัดแย้งในสังคม

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

แนวความคิดในการปฏิรูปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเริ่มมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามาในเอเชียและหลายประเทศต้องตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงเห็นภัยคุกคามจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก และทรงเห็นว่าไม่อาจจะต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจดังกล่าวได้ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริในการปฏิรูปการปกครองของประเทศเพื่อสร้างให้เกิดความเจริญแก่ประเทศไทยจนเป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ โดยพระองค์ทรงปฏิรูปประเทศในหลายด้าน ทั้งทางการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศ การยกเลิกประเพณีต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับธรรมเนียมของชาติตะวันตก การเปลี่ยนแปลงประเพณีบางอย่างทางการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเกษตร ด้านการคมนาคม และการทหาร ซึ่งแม้ว่าการปฏิรูปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เหล่านี้ อาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อระบอบประชาธิปไตย แต่ก็เป็นการวางรากฐานต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในอนาคตต่อไป^{๑๖}

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ประเทศไทยต้องประสบปัญหาความล้าสมัยในการปกครองที่มีมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ในยุคกรุงศรีอยุธยา ขณะเดียวกันก็ยังคงมีความหวั่นเกรงต่ออิทธิพลของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ทำให้เกิดความต้องการปฏิรูปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศ แม้จะปรากฏความไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงจากบางกลุ่มการเมืองอยู่เช่นกัน อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงปฏิรูป

^{๑๖}ชาดา นนทวัฒน์, ก่อนประชาธิปไตยจะมาถึง, หน้า ๑๕ - ๔๓.

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศในหลายด้าน ทั้งทางด้านการประปา การไฟฟ้า การไปรษณีย์โทรเลข การรถไฟ การตัดถนนหนทาง การแพทย์ การสาธารณสุข การศาล การทหาร การศึกษา และการบริหารราชการแผ่นดิน นอกจากนี้พระองค์ทรงจัดส่วนพระราชโอรสและนักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศ ซึ่งได้กลับมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ^{๑๗}

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใน พ.ศ.๒๔๒๗ (ร.ศ.๑๐๓) ได้มีกลุ่มเจ้านายและขุนนางกลุ่มแรกที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกในยุโรปและอังกฤษ ได้เข้าชื่อกันกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศตามแบบอย่างของการปกครองยุโรปที่ถือว่าอำนาจในการปกครองควรเป็นของทุกคน เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ มิใช่เป็นพระราชอำนาจของพระเจ้าอยู่หัวเพียงพระองค์เดียว โดยมีเจ้านายที่จัดทำหนังสือกราบบังคมทูลในครั้งนั้น ได้แก่ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากฤษดาภินิหาร กรมพระนเรศวรฤทธิ์) พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา) สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฐ์) และพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ (พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์) และข้าราชการอีกจำนวนหนึ่ง^{๑๘} ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตอบบันทึกนั้นว่า พระองค์ไม่เคยคิดจะหวงแหนอำนาจไว้เลยแต่ติดขัดสถานการณ์ขณะนี้ยังไม่เหมาะสม เพราะขาดคนมีความรู้ความสามารถและความกล้าหาญที่จะทำหน้าที่กลุ่มนิติบัญญัติเพื่อถ่วงดุลอำนาจที่พระองค์ใช้อยู่ อย่างไรก็ตาม พระองค์มิได้ทรงลงโทษคณะบุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งที่การกระทำดังกล่าวในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นความผิดถึงขั้นกบฏต่อราชบัลลังก์ นอกจากนี้พระองค์ได้ตรัสว่าพระองค์จะให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มอบรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนทันทีที่ขึ้นครองราชย์^{๑๙}

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ กลุ่มปัญญาชนต่างมุ่งหวังว่า พระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ประชาธิปไตย และคงทางเตรียมพระองค์ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริไว้ แต่ปรากฏว่ายังไม่มีพระราชดำริในเรื่องรัฐสภาและรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญขึ้นคือ พวกนายทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน รวมประมาณ ๑๐๐ คน เรียกตัวเองว่า คณะ ร.ศ.๑๓๐ ได้วางแผนการปฏิวัติการปกครองหวังให้พระมหากษัตริย์พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชนชาวไทย แต่คณะก่อการนี้ได้ถูกจับกุมเสียก่อน อย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงตระหนักถึงความต้องการของกลุ่มปัญญาชนทั้งข้าราชการและประชาชนที่ต้องการการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย แต่ทรงเห็นว่าหากจะนำมาใช้ก็จะมีข้อจำกัด เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้พอที่จะปกครองตนเองได้ ถ้าให้อำนาจในการตัดสินใจแทนผู้ปกครอง ก็อาจเกิดผลร้ายต่อประเทศชาติ แต่ต่อมาพระองค์ทรงจัดโครงการเมืองทดลองเรียกว่า ดุสิตธานี โดยทรงมีพระราชดำริให้ดุสิตธานีเป็นก้าวแรกของการเตรียมตัวเพื่อการปกครองตนเองของราษฎร^{๒๐}

^{๑๗} ซาดา นนทวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า ๔๗ - ๘๙.

^{๑๘} ซาดา นนทวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า ๘๙ - ๙๒.

^{๑๙} เพลิง ภูผา, ผู้ก่อการ ... ประชาธิปไตย วีรบุรุษหรือกบฏ?, หน้า ๑๒ - ๑๔.

^{๒๐} ซาดา นนทวัฒน์, กบฏแผ่นดิน แย่งชิงอำนาจ, หน้า ๕๐ - ๕๕.

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ ต้องการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินให้แก่พสกนิกร โดยได้โปรดเกล้าฯ ให้ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว แต่ก็ได้มีการกราบบังคมทูลรายงานต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่าประชาชนชาวสยามยังไม่มี ความพร้อมเพียงพอ หากมีการมอบรัฐธรรมนูญอาจจะก่อให้เกิดผลเสียตามมา จึงควรมีการเตรียม ความพร้อมให้กับประชาชนเสียก่อน ทำให้การมอบรัฐธรรมนูญต้องเลื่อนออกไป^{๒๑} ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ คณะราษฎรก็ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) เป็นระบอบกษัตริย์ที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)^{๒๒}

บทบาทของกองทัพเรือในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

กองทัพเรือในช่วงก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น กองทัพเรือสมัยใหม่ได้ตั้งเป็น กรมทหารเรือตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๓๒ จนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้ยกระดับขึ้นเป็นกระทรวงทหารเรือ แต่ เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ กระทรวงทหารเรือได้ถูกยุบลงเป็นกรมในกระทรวงกลาโหมอีกครั้ง เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๕ โดยกรมทหารเรือ ประกอบด้วย กองเรือรบ ๓ กองเรือ คือ กองเรือปืน ๖ ลำ กองเรือใช้ ตอร์ปิโด ๗ ลำ และกองเรือช่วยรบ ๖ ลำ นอกจากนี้ยังมีหมวดเรือยามฝั่ง ๑ หมวด และกองพัน พาหนะทหารเรือ ๔ กองร้อย^{๒๓}

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยคณะราษฎร เมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ ได้เริ่มต้นขึ้นจากกลุ่มนักเรียนไทยที่ศึกษาอยู่ในทวีปยุโรป โดยได้ทำ การประชุมครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๖๙ ณ หอพักในกรุงปารีส ฝรั่งเศส และได้ตกลงกันที่ จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มี กษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย โดยใช้วิธีการยึดอำนาจโดยฉับพลันและพยายามหลีกเลี่ยงการนองเลือด มีผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งแรก ๗ คน นำโดย ร้อยโท ประยูร ภมรมนตรี และ นายปรีดี พนมยงค์^{๒๔} โดยไม่มีทหารเรือเข้าร่วมแต่ประการใด ต่อมาคณะผู้ก่อการได้คัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมเข้าร่วม ดำเนินการ โดยได้ชวน เรือโท สินธุ์ กมลนาวิน นักวิชาการทหารเรือเดนมาร์กที่มาเยือนปารีสเข้าร่วม ด้วย^{๒๕} นับเป็นทหารเรือคนแรกที่เข้าร่วมกับคณะราษฎร

ต่อมาเมื่อเรือโท สินธุ์ กมลนาวิน เดินทางกลับมารับราชการที่ประเทศไทย จนกระทั่งได้ เลื่อนยศและได้รับบรรดาศักดิ์เป็น นาวาตรี หลวงสินธุ์สงครามชัย และในปี พ.ศ.๒๔๗๔ ได้เข้ารับตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนนายทหาร จึงได้เริ่มชักชวนนายทหารเรือหนุ่ม ๆ เข้าร่วมกับคณะราษฎร จนในที่สุด ก็มีนายทหารเรือเข้าร่วมกับคณะราษฎรเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย จำนวน ๒๔ นาย นำโดย นาวาตรี หลวงสินธุ์ สงครามชัย นาวาตรี หลวงศุภชลาศัย เรือเอก หลวงนาวาวิจิต เรือเอก หลวงสังวรยุทธกิจ เรือเอก

^{๒๑} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร, การเมืองการปกครองไทย, หน้า ๒๑๒ - ๒๑๔.

^{๒๒} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร, อ่างแล้ว, หน้า ๒๒๗ - ๒๒๘.

^{๒๓} นายหนวย, ทหารเรือปฏิวัติ, หน้า ๑๑ - ๑๒.

^{๒๔} ชาดา นนทวัฒน์, อ่างแล้ว, หน้า ๕๙ - ๖๐.

^{๒๕} เพ็ญ ภูผา, อ่างแล้ว, หน้า ๓๑.

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์^{๒๖} ซึ่งนายทหารเรือเหล่านี้ได้เข้าร่วมกับคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ จนประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมกับคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองมิได้เป็นการดำเนินการโดยตรงของกองทัพเรือ แต่เป็นการดำเนินการของนายทหารเรือรุ่นหนุ่มบางส่วนเท่านั้น

การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยและบทบาทของกองทัพเรือ

นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ กองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทและท่าทีในการให้การสนับสนุนรัฐบาลมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรก ๆ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยบทบาทของทหารรวมทั้งกองทัพเรือในช่วงนี้คือการพยายามปกป้องรัฐธรรมนูญที่ตัวเองสร้างขึ้น และผู้นำทหารได้พยายามขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองตามช่องทางที่รัฐธรรมนูญเปิดทางให้^{๒๗} ดังจะเห็นได้จากการที่ทหารรวมทั้งทหารเรือเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง บทบาททางการเมืองของทหารไทยได้มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยมีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในระหว่างผู้นำทหารด้วยกันเองบ่อยครั้ง มีกลุ่มทหารรุ่นใหม่ขึ้นมาท้าทายอำนาจของทหารรุ่นเก่า ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมด้วย โดยการต่อสู้เป็นเรื่องผลประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ใช่เรื่องอุดมการณ์แต่อย่างใด ทำให้มีรัฐประหารและกบฏเกิดขึ้นบ่อยครั้ง สำหรับกองทัพเรือภายใต้การนำของพลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้วางตัวเป็นกลางมาโดยตลอดและทุ่มเทแต่การเสริมสร้างกำลังทางเรือ จนเป็นที่ยอมรับว่ากำลังทางเรือได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนสามารถเป็นพลังที่แม้แต่กองทัพบกยังขยาด^{๒๘}

แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ทหารเรือบางส่วนที่มีแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลได้เข้าร่วมทำการรัฐประหารที่สำคัญ ๒ ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จทำให้กลายเป็นกบฏในที่สุด คือ กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ และกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ ซึ่งพอจะสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒

กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ ภายใต้อำนาจการนำของนายปรีดี พนมยงค์ ร่วมกับคณะนายทหารเรือ นำโดยพลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ พลเรือตรี ทหาร ขำศิริธูและ เรือเอก วัชรชัย ชัยประสิทธิ์เวช เรียกตัวเองว่า ขบวนการประชาธิปไตย ๒๖ กุมภาพันธ์ โดยคณะผู้ก่อการร้ายได้เคลื่อนกำลังจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองไปยึดพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นที่ตั้งของกระทรวงการคลังเพื่อใช้เป็นกองบัญชาการ และประกาศให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ลาออกทั้งคณะ พร้อมทั้งตั้งรัฐบาลชุดใหม่ที่มีนายดิเรก ชัยนามี เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดการต่อสู้กันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างทหารบกฝ่ายรัฐบาลกับทหารเรือฝ่ายกบฏ แต่รัฐบาล

^{๒๖} นายหนวย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๙ – ๒๖.

^{๒๗} ศาสตราจารย์ สุจิต บัญบงการ, ทหารกับการเมืองไทย, เอกสารการสอน ชุตริชา วิชา วัฒนาการการเมืองไทย, สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า ๖๓๔.

^{๒๘} ศาสตราจารย์ สุจิต บัญบงการ, อ่างแล้ว, หน้า ๖๓๖ – ๖๓๘.

ก็สามารถปราบปรามกลุ่มกบฏได้อย่างเฉียบขาดและรุนแรง จนนายปรีดี พนมยงค์ต้องหนีออกนอกประเทศและใช้ชีวิตอยู่ที่ต่างประเทศจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม^{๒๙}

กบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔

กบฏแมนฮัตตัน หรือกบฏทหารเรือ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ เป็นปฏิกริยาของฝ่ายทหารเรือที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลและผู้นำกลุ่มทหารบก รวมทั้งการที่รัฐบาลไม่สนับสนุนกิจการของกองทัพเรือเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมในกองทัพเรือ โดยฝ่ายทหารเรือได้เคยวางแผนการที่จะทำการต่อต้านรัฐบาลมาก่อนหน้านี้แล้วหลายครั้ง แต่ก็ประสบความสำเร็จก่อนที่จะได้ปฏิบัติการ จนกระทั่งวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ จึงได้ลงมือกระทำการ ทั้งนี้ผู้ก่อการกบฏที่เป็นผู้นำสำคัญ คือ พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ นาวาเอก อานนท์ ปุณศรีภักภา นาวาตรี มนัส จารุภา นาวาตรี ประกาย พุทธานี และ นาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์^{๓๐}

กบฏแมนฮัตตันเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ เวลา ๑๕.๐๐ น. ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดพิธีรับมอบเรือขุดสันดอน ชื่อแมนฮัตตันที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกามอบให้รัฐบาลไทยตามโครงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ โดยมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับมอบ จัดขึ้นที่ท่าราชวรดิฐ คณะนายทหารเรือกลุ่มหนึ่งนำโดย นาวาตรี มนัส จารุภา ได้ใช้ปืนกลจู่บังคับ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ไปคุมขังไว้ที่เรือหลวงศรีอยุธยา แต่ทางฝ่ายรัฐบาลไม่ยอม จึงได้เกิดการต่อสู้กันอย่างหนัก เครื่องบินของกองทัพอากาศได้ทิ้งระเบิดเรือหลวงศรีอยุธยา แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับการช่วยเหลือจากทหารเรือให้ว่ายน้ำขึ้นฝั่งอย่างปลอดภัย ในที่สุด การต่อสู้กันก็ยุติลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายทหารเรือ^{๓๑}

ภายหลังจากกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ กองทัพเรือก็ถูกลดบทบาทลงอย่างมาก จากที่เคยเป็นกองทัพที่มีแสนยานุภาพ สามารถคานอำนาจกับทหารบกและตำรวจได้ ก็ต้องถูกควบคุมโดยคณะรัฐประหาร พ.ศ.๒๔๙๐ ซึ่งเป็นกลุ่มทหารบก ทั้งทางด้านกำลังคนและอาวุธ โดยการตัดงบประมาณและยุทโธปกรณ์จนไม่อาจเป็นกองกำลังที่สามารถถ่วงดุลอำนาจของกองทัพอื่นได้^{๓๒}

อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือก็กลับมามีบทบาททางการเมืองอีก โดยภายหลังจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และคณะนายทหารร่วมกับนายตำรวจ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน แล้วประกาศยุบสภาผู้แทนจากการเลือกตั้งและยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๗ แต่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินมิได้เข้ามาเป็นรัฐบาลเสียเอง โดยมอบหมายให้ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี^{๓๓} และต่อมาคณะปฏิรูปชุดเดิมในชื่อใหม่ว่า “คณะปฏิวัติ” ภายใต้การนำของ ธานินทร์ กรัยวิเชียร ไม่อาจแก้ปัญหาสำคัญของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรม ให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดเห็นของ

^{๒๙} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร, อ่างแล้ว, หน้า ๒๙๓.

^{๓๐} ซาดา นนทวัฒน์, อ่างแล้ว, หน้า ๑๙๕ - ๑๙๗.

^{๓๑} ซาดา นนทวัฒน์, อ่างแล้ว, หน้า ๑๙๖ - ๑๙๘.

^{๓๒} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร, อ่างแล้ว, หน้า ๒๙๔.

^{๓๓} เพลิง ภูผา, อ่างแล้ว, หน้า ๓๒๘.

ประชาชน โดยได้มอบหมายให้ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็น นายกรัฐมนตรี^{๓๔}

ในระยะเวลาต่อมา กองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนรัฐบาลในการบริหารประเทศ มาโดยตลอด ยกเว้นการรัฐประหารที่เกิดขึ้น ๓ ครั้ง ได้แก่ รัฐประหาร ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ โดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดย พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งการทำรัฐประหารครั้งนี้ พลเรือเอก ประพัฒน์กฤษณจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้นำทหารเรือเข้าร่วมด้วย รัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข (คปค.) นำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งการนำรัฐประหารครั้งนี้ กองทัพเรือก็ได้เข้าร่วมด้วย^{๓๕} และรัฐประหาร ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งการทำรัฐประหารครั้งนี้ กองทัพเรือก็ได้เข้าร่วมด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ นายทหารระดับสูงของกองทัพเรือก็ได้เข้าดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีในรัฐบาล รวมทั้งดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญหลายท่าน

แนวทางในการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

จะเห็นได้ว่านับจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็น ระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ กองทัพเรือได้มีบทบาทต่อการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมาโดยตลอด นับจากการเข้าร่วมกับคณะราษฎรทำการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง และการสนับสนุนรัฐบาลในการบริหารประเทศมาโดยตลอด ยกเว้นบาง ช่วงเวลาที่เกิดความขัดแย้งทางแนวความคิดทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้ทหารเรือมีความต้องการที่จะยึด อำนาจการปกครองจากรัฐบาลจนนำไปสู่การกบฏที่สำคัญ ๒ ครั้ง คือ กบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ และกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ ทำให้กองทัพเรือต้องถูกลดทอนอำนาจลง เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามกองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนรัฐบาลต่าง ๆ มาอย่าง ต่อเนื่อง แต่ก็ได้เข้าร่วมทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง ทำให้ทหารรวมทั้งกองทัพเรือถูกวิจารณ์มาตลอดที่เข้ามาแทรกแซงการปกครอง และเป็น การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่ถูกต้อง อันเป็นการแสดงบทบาทที่ไม่สอดคล้องต่อการพัฒนาระบอบ ประชาธิปไตยของประเทศไทย

จากบทบาทในอดีตของกองทัพเรือดังกล่าว จึงพิจารณากำหนดแนวทางในการดำเนิน บทบาทของกองทัพเรือต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยตามหลักการของ ประชาธิปไตยดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

ตามหลักการนี้ประชาชนสามารถแสดงออกในการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีผ่าน กระบวนการเลือกตั้งอย่างเป็นอิสระ รวมทั้งมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่

^{๓๔} ชาดา นนทวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๘๙ - ๒๙๐.

^{๓๕} ชาดา นนทวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า ๓๑๙ - ๓๓๖.

ไม่ได้ทำประโยชน์ให้กับประชาชนและสังคมส่วนรวม ซึ่งที่ผ่านมาแม้ส่วนใหญ่กองทัพเรือจะแสดงบทบาทในการสนับสนุนรัฐบาลที่ได้รับการมอบอำนาจจากประชาชน ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แต่บางช่วงเวลากองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับหลักการนี้ ดังจะเห็นได้จากการก่อกบฏวังหลวง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๒ และกบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ รวมทั้งการเข้าร่วมทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำให้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ว่าทหารรวมถึงกองทัพเรือไม่ได้เคารพต่อหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ดังนั้นแนวทางในการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ในส่วนของหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ควรกำหนดแนวทางดังนี้

๑.๑ ในส่วนของการเลือกตั้ง กองทัพเรือควรแสดงบทบาทในการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้โดยอิสระเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้กำลังพลของกองทัพเรือสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างอิสระ โดยอาจมีการจัดการให้ความรู้แก่กำลังพลเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตยและการใช้สิทธิของตน ทั้งนี้ไม่ควรที่จะขึ้นกำลังพลให้ใช้สิทธิในทางที่ไม่ถูกต้อง

๑.๒ ในส่วนของการที่กองทัพเรือจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งเป็นการขัดแย้งต่อหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน กองทัพเรือควรที่จะได้ชี้แจงเหตุผลให้ประชาชนได้เข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องกระทำนี้ และควรกำหนดกรอบเวลาให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการอะไรบ้าง ภายในระยะเวลาเท่าใดเพื่อคืนอำนาจอธิปไตยให้กับปวงชนต่อไป ในขณะที่กำลังพลของกองทัพเรือควรที่จะทำความเข้าใจและสนับสนุนผู้บังคับบัญชาของกองทัพเรือในการดำเนินการดังกล่าว

๒. หลักเสรีภาพ

หลักการนี้กำหนดให้บุคคลทุกคนสามารถที่จะกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดก็ได้ตามที่ตนเองต้องการ หากไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งที่ผ่านมา กองทัพเรือได้แสดงบทบาทในหลักการนี้อย่างจริงจังมาโดยตลอด โดยให้การสนับสนุนและให้การยอมรับต่อการแสดงออกของบุคคลทั่วไปที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นแนวทางในการดำเนินการของกองทัพเรือต่อหลักการนี้ก็คือ การดำเนินบทบาทในลักษณะเดิมที่ให้การสนับสนุนและยอมรับต่อการแสดงออกของประชาชนโดยทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันกองทัพเรือในฐานะที่ต้องทำหน้าที่ในการรักษาดูแลความมั่นคงของประเทศชาติ ก็จำเป็นต้องแสดงบทบาทในการสอดส่องดูแลการกระทำของบุคคลที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการในเรื่องนี้อาจทำให้บุคคลฝ่ายต่าง ๆ มองว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของตน ดังนั้นการดำเนินการในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาดำเนินการอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ภายในกองทัพเรือเอง ทางกองทัพเรือก็ควรที่จะพิจารณาให้กำลังพลมีสิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากกองทัพเรือเป็นหน่วยงานราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหน่วยงานทหาร ซึ่งจะมีระเบียบกฎเกณฑ์เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการที่กำลังพลจะใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่จึงต้องคำนึงถึงกฎระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่ด้วย โดยกองทัพเรือจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างถี่ถ้วนด้วย ขณะเดียวกันก็อาจพิจารณาผ่อนปรนตามความเหมาะสมได้ด้วย

๓. หลักความเสมอภาค

ตามหลักการนี้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสาธารณสมบัติต่าง ๆ ของชาติได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งที่ผ่านมากองทัพเรือได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการตามหลักการนี้ได้เป็นอย่างดี ไม่เคยปรากฏว่ามีปัญหาเหล่านี้ต่อการดำเนินการของกองทัพเรือ ดังนั้น แนวทางในการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคนี้ กองทัพเรือควรพิจารณาดำเนินการต่อไปในลักษณะเดิม แต่ควรพิจารณาถึงระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ด้วย เพื่อให้การดำเนินบทบาทสามารถกระทำได้อย่างเหมาะสม สำหรับในส่วนของภายในกองทัพเรือ นั้น กองทัพเรือก็ควรให้การสนับสนุนต่อหลักความเสมอภาคแก่กำลังพลของกองทัพเรืออย่างเต็มที่ แต่การดำเนินการของกองทัพเรือก็จำเป็นต้องพิจารณาถึงกฎระเบียบที่มีอยู่เพื่อความเหมาะสมด้วย

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law)

ตามหลักการนี้ประชาชนจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิเสรีภาพในเรื่องต่าง ๆ อย่างเสมอภาคกัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้ และผู้ปกครองไม่สามารถใช้อิทธิพลเหนือกฎหมายได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวตามหลักการนี้จะเห็นได้ว่ากองทัพเรือได้แสดงบทบาทที่สอดคล้องและเป็นการสนับสนุนต่อหลักการนี้มาโดยตลอด การดำเนินการต่าง ๆ จะอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ในการดำเนินการต่อไป กองทัพเรือจึงควรพิจารณาดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสนับสนุนให้ฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินการในลักษณะเดียวกันด้วยเช่นกัน ส่วนภายในกองทัพเรือ นั้น กองทัพเรือก็ควรสนับสนุนและคุ้มครองให้กำลังพลใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคกัน แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ขณะเดียวกันการที่ผู้บังคับบัญชาจะคอยกำกับดูแลการกระทำต่าง ๆ ของกำลังพลจะต้องคำนึงถึงอำนาจการบังคับบัญชาตามกฎหมายและสิทธิเสรีภาพที่พึงมีของกำลังพลควบคู่กันไปด้วย

๕. หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights)

ตามหลักการนี้ การตัดสินใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ แต่ต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงส่วนน้อยด้วย ซึ่งที่ผ่านมากองทัพเรือได้ดำเนินบทบาทตามหลักการนี้อย่างเคร่งครัด โดยภายนอกกองทัพเรือ กองทัพเรือก็ได้ยอมรับในเสียงข้างมากต่อการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ในขณะที่ภายในกองทัพเรือก็มีกิจกรรมหลายอย่างที่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเสียงข้างมากที่จะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งส่วนต่าง ๆ ภายในกองทัพเรือก็ได้ยึดหลักการนี้เป็นแนวปฏิบัติมาโดยตลอด ดังนั้นกองทัพเรือจึงควรยึดแนวทางตามหลักการนี้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป แต่สิ่งที่จำเป็นต้องคำนึงถึงก็คือการที่กองทัพเรือเป็นหน่วยงานราชการทหารและมีระบบการบังคับบัญชาที่เด่นชัด ดังนั้นการดำเนินการในหลายเรื่อง อาจไม่สามารถที่จะนำหลักการนี้มาใช้ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ โดยอาจจำเป็นต้องใช้เฉพาะดุลยพินิจในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาเท่านั้น

สรุป

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้เริ่มต้นขึ้นในสมัยกรีกในนครเอเธนส์ และแม้จะมีการแสดงทัศนะต่อต้านประชาธิปไตยจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายก็ตาม แต่หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนเท่ากันก็เป็นอุดมการณ์ที่มนุษยชาติต้องการ ทำให้ประชาธิปไตยได้แพร่หลายไปสู่ประเทศต่าง ๆ และบรรดาผู้นำของประเทศต่าง ๆ ได้ยอมรับว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด พร้อมทั้งได้นำประชาธิปไตยไปใช้เป็นแบบฉบับในการปกครองประเทศของตน แต่เนื่องจากแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถนำเอาประชาธิปไตยแบบตะวันตกไปใช้ได้ จำเป็นต้องทำการปรับใช้ให้เข้ากับแต่ละประเทศตามความเหมาะสม สำหรับรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็เช่นกัน ก็ได้มีการนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๓ รูปแบบ คือ ระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งประธานาธิบดีหรือกึ่งรัฐสภา ประการสำคัญการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องอยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ คือ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม และหลักเสียงข้างมากควบคุมไปกับเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย

สำหรับประเทศไทยซึ่งแต่เดิมได้ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ได้เริ่มมีการปฏิรูปประเทศทางด้านต่าง ๆ อันเป็นการวางพื้นฐานนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จากนั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ก็ได้ทรงทำการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในทุกด้าน และมีเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการที่กลุ่มเจ้านายและขุนนางได้กราบบังคมทูลขอให้ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน ร.ศ.๑๐๓ แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าสถานการณ์ยังไม่เหมาะสม ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้เกิดเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๓๐ ที่กลุ่มนายทหารวางแผนการปฏิวัติการปกครองแต่ได้ถูกกับกุ่มเสียก่อน อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดโครงการเมืองทดลองเรียกว่า ดุสิตธานี เพื่อเป็นการวางรากฐานเตรียมตัวไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ในที่สุดสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ซึ่งแม้พระองค์จะเตรียมพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทย และเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่กลุ่มบุคคลที่เรียกว่า คณะราษฎร ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ ส่งผลให้ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่นั้นมา

ในส่วนของกองทัพเรื่อนั้น ก็ได้เข้าร่วมกับคณะราษฎรทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย และหลังจากนั้นก็ได้แสดงบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยมาโดยตลอด โดยในช่วงแรกจะมีการแสดงบทบาทในลักษณะสนับสนุนการบริหารงานของรัฐบาลและมีนายทหารระดับสูงของกองทัพเรือเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและตำแหน่งสำคัญทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ในบางช่วงเวลาที่ผู้นำทหารเกิดความขัดแย้งกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารบก กองทัพเรือก็ได้วางตัวเป็นกลางและทุ่มเทแต่การเสริมสร้างกำลังทางเรือ แต่ทหารเรือบางส่วนที่มีแนวคิดไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล จึงได้ทำการรัฐประหาร แต่ไม่ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กบฏแมนฮัตตัน ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ ซึ่งทำให้กองทัพเรือถูกลดอำนาจและบทบาทลงเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในระยะเวลา

ต่อมา กองทัพเรือก็ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นบางช่วงที่ได้เข้าร่วมการทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล ดังนั้นแนวทางการดำเนินบทบาทของกองทัพเรือต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยควรที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย แต่ในฐานะที่เป็นหน่วยงานราชการทหาร จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงกฎระเบียบที่มีอยู่ด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- จรูญ สุภาพ. สารานุกรมรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๕.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. การเมืองการปกครองไทย. ปทุมธานี : PUNCH GROUP, ๒๕๕๕.
- ชาดา นนทวัฒน์. กบฏแผ่นดิน แย่งชิงอำนาจ. กรุงเทพมหานคร : ยิปซี กรุป จำกัด, ๒๕๕๒.
- ชาดา นนทวัฒน์. ก่อนประชาธิปไตยจะมาถึง. กรุงเทพมหานคร : ยิปซี กรุป จำกัด, ๒๕๕๓.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. กองทัพไทยในฐานะสถาบันทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ประกายพริก, ๒๕๓๙.
- นายหนวย. ทหารเรือปฏิวัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๕.
- เพลิง ภูผา. ผู้ก่อการ...ประชาธิปไตย วีรบุรุษหรือกบฏ?. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามความรู้,
๒๕๕๓.
- วิทยากร เชียงกุล. ปฏิวัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤติของชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร,
๒๕๕๑.
- สุจิริต บุญบังการ. การพัฒนาทางการเมืองไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการ
มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๑.
- เหรียญ ศรีจันทร์, ร้อยตรี และ เนตร พูนวิวัฒน์, ร้อยตรี. ปฏิวัติ ร.ศ.๑๓๐. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๖.

บทความ

- กระมล ทองธรรมชาติ. “หลักประชาธิปไตย”, รัฐศาสตร์ ๕๐ ปี. ๒๕๔๑. หน้า ๕๑ – ๗๐.
- สุจิริต บุญบังการ. “ทหารกับการเมืองไทย”, เอกสารการสอนชุดวิชา วิชาการการเมืองไทย
สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๔๗. หน้า ๖๒๑ – ๖๖๒.